

Уварова Тетяна Іванівна

Одеський національний університет ім. І.І. Мечникова викладач кандидат мистецтвознавства.

Тілесність в сучасному соціокультурному просторі (культурологічне осмислення).

Проблема людської тілесності є однією з самих складних і парадоксальних в філософсько-культурологічному дискурсі.

Поняття тілесності має множини смислів, значень, визначень. Воно є включеним в систему цінностей, підлягає соціальному нормуванню, санкціонуванню, осудженню чи здобренню соціальною свідомістю, входить в якості одного із значимих елементів в соціальні ідеали тощо. Тому пошто тілесності фактично перетворилося в загально-універсальну категорію.

В теперішній час у палення про сутність тілесності, її значення в людському бутті містять в собі великий об'єм інформації. А різноманіття підходів до цього феномену зумовлюється тим, до яких систем об'єктивних та суб'єктивних характеристик людського буття його включено, в яких аспектах його розглядають.

На наш погляд, необхідним є культурологічне осмислення тілесності як сучасного соціокультурного феномену, оскільки на початку XXI ст. межі цього поняття значно розширюються. Тілесність стає новим багатоаспектним концептом сучасності, який більш широко тлумачиться. Актуальність дослідження визначається намаганням осмислити процеси та трансформації, пов'язані з новою антропологічною парадигмою бачення людини, які склалися на початку XXI сторіччя в культурі.

Людина «тілесна» як соціокультурне явище набуває крім своїх природно заданих атрибутів властивості та характеристики народжені соціальними та культурними впливами. Намагаючись проаналізувати трансформацію тілесності та виявили сучасні тенденції її розуміння в сучасному соціокультурному просторі, нами виділено чуттєвість, як ознаку тілесності. Набуваючи акцентованого значення в сучасності, чуттєвість складає основу будь-яких пошуків сенсу буття та будь-якого спілкування людей, оскільки почуття є основою нашої взаємодії з світом та один з одним. В контексті розуміння чуттєвості, її реабілітації в сучасності, слід зважати на висловлювання М. Шелера, який розглядав історію людської цивілізації як накопичення відношення до людської онтології (в тому числі - тілесності), яким спровокований той «бунт природи в людині», який спостерігається в наш час.

Методологічно значимими для багатоаспектного дослідження людської тілесності постають концепції фемінізму, в основі яких лежить «зрівняння чоловічого та жіночого». Фемінізм маніфестує відоме положення про те, що сучасна культура розвивається не тільки під впливом логіки, але й чуттєвості, тілесного досвіду. Не отяжений рефлексією, він забезпечує тілесну комунікацію і світом, яка складається насамперед з відчуття кольору, запаху, смаку. Інакше кажучи, жіноча комунікація з світом — це комунікація фізичного тіла з фізичним світом речей.

Під впливом феміністичних поглядів в 80-ті роки XX століття відбувається розквіт такого соціокультурного явища, як жіночий культуризм. Однак наприкінці XX та на початку XXI ст. суспільство повертається до визнання жіночності як самоцінності, відмови конкуренції жінок з чоловіками в життєвих перегонах. Це стосується більшості сфер життя, окрім спорту, в якому експресивно актуалізується намагання обох полів до випередження та суперництва, реалізується бажання людини стати першою.

До числа актуальних проблем усвідомлення людської тілесності відноситься ідея гармонії духовного і тілесного. Конфлікт (діалог) між тілом і душею пройшов в світовій культурі довжелезний шлях розвитку. Питання про прерогативу душі і тіла в презентації та управлінні людиною подібне змаганням матеріалізму з ідеалізмом за пріоритет інтерпретації світу. В кінці XX ст., починаючи з 60-х років, складається явна перевага на користь уваги до тілесності. Розвивається своєрідна «теологія тілесності» — розуміння удосконалення тіла як блага. Зовнішній вигляд хвилює людство більше, ніж безкінечне протистояння релігійних та політичних концепцій.

Разом з тим, все більше уваги привертає до себе ідея духовного розвитку через розвиток тіла в зв'язку із «збагаченням» європейської ментальності теорією та психотілесними практиками Сходу (йоги, тантри, гімнастики цигун тощо). Намагання підвищити якість життя пов'язано і з парадигмою піднесення тілесного в його нероздільності з духовним, коли робота над тілом, одночасно є і роботою над духом.

Взагалі покращення якості життя в цивілізованому світі, розвиток спорту, зміщення акцентів індустрії здоров'я, конкурси краси, фітнес, тощо, призвели до того, що в кінці XX століття відбулося явне переміщення уваги в бік тілесності. Розвивається своєрідна телеологія тіла, усвідомлення його краси як блага, яке, можливо, не поступається по своїй значимості благам духовним. Відбувається орієнтація сучасної людини, насамперед, на саморозвиток, але не на перетворення соціальної дійсності. Турбота про тіло, є складовою «культури себе» (М. Фуко). Вона концентрується в ключовому понятті «бути у формі», тобто єдність здоров'я, краси, дозволя, харчування, косметики, спортивних навантажень.

Ці, та інші прояви «нової тілесності» потребують подальшого розгляду та наукового осмислення.